

KOMUNISTÉ PŘEBÍRAJÍ MOC VE STÁTĚ

ANOTACE:

Aktivita žáky přivádí k zamyšlení nad chováním a činy jednotlivých politických hráčů, rovněž jim pomáhá pochopit důsledky těchto zlomových událostí pro další generace obyvatel našeho státu. Žáci analyzují text Gottwaldova známého projevu i další texty vztahující se k únoru 1948, navrhují také více variant pamětní desky (dobově podmíněných). (Aktivita předpokládá, že žáci mají alespoň základní historické povědomí o únorové krizi a poválečném Československu.)

DOPORUČENÝ VĚK: 14+

POMŮCKY:

- **MATERIÁL 1** (projev Klementa Gottwalda z 25. února 1948)
- **MATERIÁL 2** (Václav Černý o únoru 1948)
- **MATERIÁL 3** (Václav Veber: Jak to bylo s demisemi v únoru 1948)
- **PRACOVNÍ LIST**

ÚKOLY:

1. Rozdejte žákům do dvojic **MATERIÁLY** a pro každého **PRACOVNÍ LIST**. Vyzvěte žáky, aby si pozorně přečetli všechny texty. Na úvod jim texty představte - první text nabízí autentický pramen, přepis projevu Klementa Gottwalda z Václavského náměstí ze dne 25. února 1948, kterým de facto oznamuje komunistické vítězství (vládní krize vyřešena dle představ KSČ). Druhý text přináší vzpomínku na osudové únorové dny a hodnocení postojů prezidenta Beneše z pera českého literárního vědce a výrazné intelektuální osobnosti této doby Václava Černého. Závěrečný text, vybraný ze studie historika Václava Vebera, zasazuje události do souvislostí. Žáci vyjdou z těchto tří textů, nabízejících různé perspektivy náhledu na únorové události, využívají i vlastních znalostí z hodin dějepisu a pokusí se zodpovědět otázku v **PRACOVNÍM LISTU**. Odpovědi mohou vypracovávat ve dvojicích.
2. Vyzvěte dobrovolníky, aby třídě postupně přečetli své odpovědi. Formou diskuse nechte žáky shodnout na jednotném znění odpovědí, případně korigujte jejich faktografickou správnost.
3. Po diskusi se žáci vrátí k **PRACOVNÍMU LISTU**. Nejdříve si pomocí krátkého brainstormingu s žáky ujasněte, co se podle nich na fotografiích děje a koho na nich vidí. Každý samostatně potom doplní do „bublin“ na dobových fotografiích vlastní text, podle toho, co si podle něj ve chvíli zásadního dějinného zlomu mohli politici myslet (ve vztahu k únorovým dnům, k tehdejší atmosféře, k blízké či daleké budoucnosti). Výsledné „komiksy“ můžete vyvěsit na nástěnku.

NÁMĚTY PRO DALŠÍ PRÁCI:

- Nechte žáky vypracovat třetí úkol **PRACOVNÍHO LISTU** – připravit pamětní desky připomínající únorové události pro různá období. Po vypracování úkolu proveďte s žáky reflexi. Můžete se ptát např.: Čím se texty na deskách liší a proč? Jakým způsobem si připomínáme „sporné“ historické události? Napadá vás příklad nějaké pamětní desky či památníku, který byl se změnou politických poměrů upraven nebo zcela odstraněn?
- Napište na tabuli následující citát Václava Havla: „Byl to puč, a žádné slavné vítězství pracujícího lidu nad reakcí. Právě naopak: bylo to neslavné vítězství reakce nad pracujícím lidem.“ Zadejte za domácí úkol esej inspirovanou daným citátem na téma důsledků, které tato dějinná událost tehdejším i následujícím generacím obyvatel našeho státu přinesla. Svě zamyšlení mohou žáci oprýt o znalosti konkrétních historických skutečností

z československých dějin, nabízí se však také pohled z perspektivy čistě lidské, osobní či rodinné. Mohou se zamýšlet nad vírou lidí v politické ideály ve vztahu k jejich reálnému naplnění, nad důsledky, které to pak nese, nad očekáváními veřejnosti a skutečností.

ZDROJE:

Rudé právo č. 48, 26. února 1948

ČERNÝ, Václav. *Paměti*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1983, 602 s. ISBN 0-88781-098-5.

Kún, Vilém, ed. *Vítězný únor ve fotografii*. Praha: Kult. a prop. odd. sekr. Ústř. výboru Komunistické strany Československa, 1949. [99] s.

<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0901/005-010.pdf>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1116424-unor-1948-zacal-demisi-12-ministru-teto-fatalni-chyby-gottwald-vyuzil>

MATERIÁLY

MATERIÁL 1:

Projev Klementa Gottwalda, Praha, Staroměstské náměstí, 25. února 1948

Právě se vracím z Hradu od pana presidenta. Dnes ráno jsem mu podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili 20. února t. r., a současně jsem panu presidentovi navrhl seznam osob, kterými má být vláda doplněna a rekonstruována. Mohu vám sdělit, že pan president všechny mé návrhy, tak jak byly podány, přijal. Soudruzi a soudružky, dekrety jak propouštěcí, tak i jmenovací jsou panem presidentem podepsány a za chvíli budou mnou kontrasignovány.

Panu presidentu rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehkou, jak vidno z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než věci uvážil a rozvážil. Pan president přes to všechno pak nakonec uznal nutnost a nezbytnost takového opatření a hlavně proto to uznal, poněvadž viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu.

My, soudruzi a soudružky, jsme panu presidentovi vděční, že dovedl respektovat přání a vůli lidu i ve věci, která mu byla osobně velmi těžká.

A nyní, soudruzi a soudružky, ještě několik slov. Reakce, která chystala a připravovala právě v této době rozhodný úder proti našemu lidově demokratickému řádu, byla sama odražena a poražena. Bdělost, ostražitost a pevná bojová vůle našeho lidu způsobily především tuto porážku reakce.

Jednota našeho lidu, jednota dělnické třídy, jednota dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence to byla, která našemu národu dala dostatek sil, aby v zárodku, během několika málo dnů, zmařil úklady a spiknutí reakce.

Nyní, kdy každý útok reakce je odražen, vrátíme se opět ke své práci, ke své budovatelské práci na splnění dvouletky, ve které práce bude o to radostnější, že již tam budou v míře daleko menší, než tomu bylo dosud, rozvratnické a sabotážnické živly.

Je potřeba, soudruzi a soudružky, nyní, když vůle našeho lidu byla tak slavně prosazena, znovu se semknout v mohutné pracovní úsilí, abychom překonali veškeré obtíže, které před námi stojí, a abychom vybudovali z naší republiky, oproštěné od reakcionářů, šťastný domov všeho pracujícího lidu.

Zdroj: Rudé právo č. 48, 26. února 1948

MATERIÁL 2: Václav Černý o únoru 1948

Kdo ty dny v Praze prožil, nezapomene. Do smrti, jako na zavolanou, budou mu občas pod přivřenými víčky létat výjevy a útržky mrazivých únorových ulic toho týdne, hemžení zástupů jako omámených ranou palice do hlavy a třešticích na sebe navzájem bezradné oči, neboť nikdo, nikdo pořádně nechápal, co se děje a kam až to dojde, a vybíhal potulovat se bez cíle, aby od někoho zvěděl a porozuměl. Nervy národa byly vymrskány do napětí nesnesitelného, přesně toho, jaké prožily ve dnech Mnichova, třásly se v ledovém větru, utkvěly v očekávání přelomu, a pak se rázem na zprávu o rozuzlení krise uvolnily do vyčerpaného uklidnění bezmála šťastně lhostejného. /.../ Jaké to asi musilo být jeho osobní setkání s Gottwaldem na Hradě, kde mu Gottwald mohl vmést, že o plánu demokratických ministrů od počátku věděl a účastnil se ho! /.../ Jaká konfrontace s generálem Svobodou, jenž mu odříká: Armádu proti lidu nepovedu! A marné je si říkat, jak by si v takovém případě vedl starý bojovník TGM: voják, jenž by jemu, nejvyššímu veliteli, odepřel poslušnost, byl by jeho pracovnu opustil leda v poutech! Ale dr. Beneše představa občanské války drtila. Hrozili mu ulicím, ulice mu posílala svoje hrozby až na stůl. Milicím zbraně ponechal sám. Zoufal si nad výsledkem. Tohle všechno, a jeho duševní stav, si však dovedl a mohl představit málokdo. /.../

Zdroj: ČERNÝ, Václav. Paměti. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1983, 602 s. ISBN 0-88781-098-5.

MATERIÁL 3: Václav Veber: Jak to bylo s demisemi v únoru 1948

Benešovo jednání v únoru 1948 musíme hodnotit jako velké selhání. Ustoupil rychle, nečekaně a bez jakéhokoli pokusu přijmout nabídky odporu, ať už šlo o studenty nebo část armády, Sokola, Orla či jiných organizací. Prý se bál možné občanské války. Co vyhlásil, to nedodržel – vystoupení v rozhlase, okamžitý odchod z funkce aj. Tou největší jeho polehčující okolností je, že nebyl zcela zdráv, ale jeho nejčastější výmluvy – rezoluce, které mu docházely v komunistické režii – rozhodně jako argument neobstojí.

Je ovšem potřebné, aby alespoň historici, když už ne veřejnost, které to bude asi ještě nějakou dobu trvat, vzali na vědomí, že únor 1948 nebyl žádným čistým ústavním řešením, ale násilněním ústavy a komunistickým mocenským převratem. Také tvrzení o masové podpoře komunistických rozhodnutí ze strany veřejnosti se zdaleka nezakládá na pravdě. Svědčí o tom naprosto neklamně masový, improvizovaný a neřízený odpor proti komunistické moci po celý následný rok 1948.

Zdroj: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad0901/005-010.pdf>

PRACOVNÍ LIST

I. Odpovězte na následující otázky:

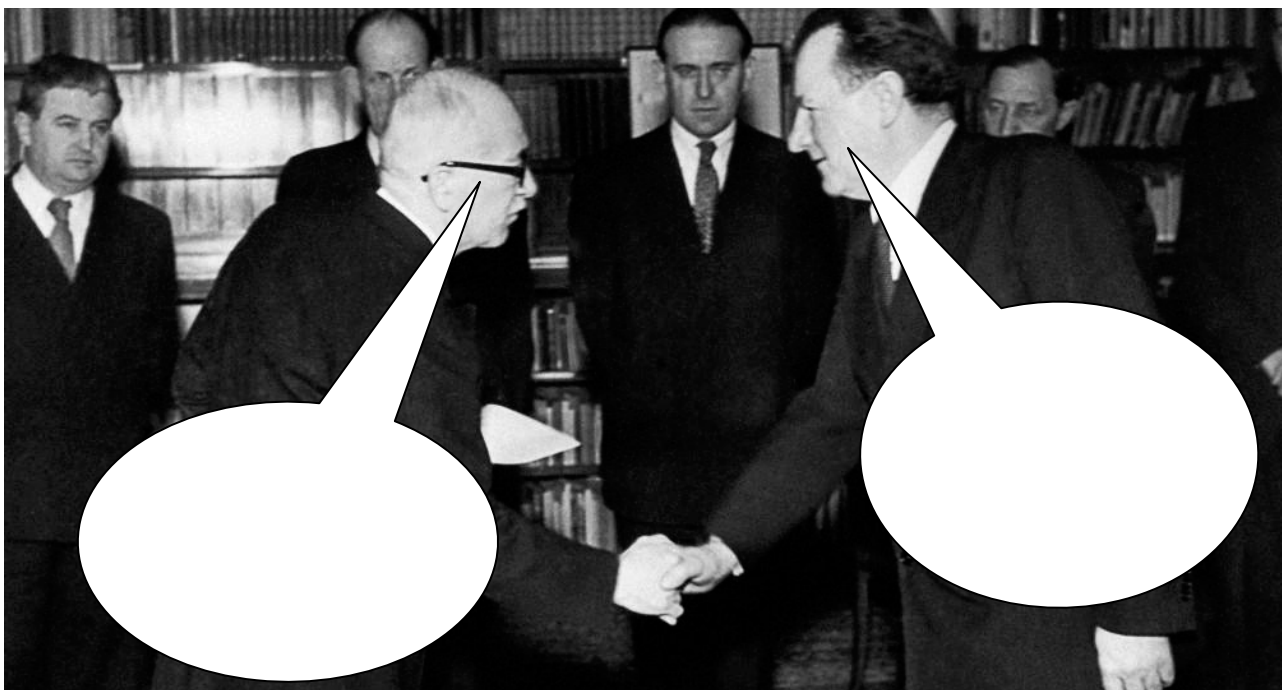
O co usilovali v únoru 1948 komunisté?

Kdo byli jejich oponenti a o co se snažili?

Jaké možnosti měl ve zlomových dnech prezident Beneš?

Napadá vás srovnání února 1948 s událostmi po mnichovské konferenci v roce 1938?

2. Doplňte do bublin dle vlastní představivosti, co si ve chvíli zásadního dějinného zlomu mohli tehdejší politici - komunisté a prezident Beneš - myslet. Fantazii se meze nekladou!

Zdroj: Kún, Vilém, ed. *Vítězný únor ve fotografii*. Praha: Kult. a prop. odd. sekr. Ústř. výboru Komunistické strany Československa, 1949. [99] s.

3. Vytvořte text na pamětní desku připomínající místo Gottwaldova památného projevu na Václavském náměstí 25. února 1945. Navrhněte text v takovém znění, v jakém by mohl být na desku umístěn po únoru 1948 v době komunistického režimu. Pak sestylizujte další text, který by mohl být na desce napsán v dnešních demokratických poměrech. Můžete načrtnout také návrh výtvarného řešení (motivy, symboly atd.) obou desek.

Pamětní deska z období komunistického režimu:

Pamětní deska z doby po roce 1989:

